

## ความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ....

ที่ประกาศรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ระบบกลางทางกฎหมาย เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2567 ถึง 31 มกราคม 2568  
โดยเครือข่ายนักวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมในเรื่องการเข้าถึงยา

เครือข่ายนักวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมในเรื่องการเข้าถึงยา ตามรายชื่อระบุในจดหมายที่แนบมาพร้อมกับเอกสารแสดงความคิดเห็นนี้ ได้วิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. .... ที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ประกาศรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ระบบกลางทางกฎหมาย ตั้งแต่วันที่ 16 ธันวาคม 2567 ถึง 31 มกราคม 2568 แล้ว และมีความคิดเห็นต่อร่าง พรบ. สิทธิบัตรดังต่อไปนี้

### 1. บทบัญญัติคำนิยาม

#### มาตรา 4

เครือข่ายนักวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมฯ มีข้อสังเกตว่า ในมาตรา 4 ขาดนิยามของทรัพยากรพันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ปรากฏต่อไปในมาตรา 20 มาตรา 62 มาตรา 69 และมาตรา 129 ของร่าง พรบ. ที่รับฟังความคิดเห็นฉบับนี้

เครือข่ายนักวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมฯ ขอเสนอให้มีและได้ระบุไว้ในความคิดเห็นในมาตรา 20 และเสนอให้มีและได้ระบุอยู่ในความคิดเห็น “ข้อที่ 6 การประดิษฐ์ที่มีการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น” ที่เกี่ยวกับมาตรา 20

### 2. ความหมายของงานที่ปรากฏอยู่แล้ว

#### มาตรา 7

เครือข่ายนักวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมฯ มีความคิดเห็นที่ไม่สมควรตัดมาตรา 6 (4) ของ พรบ. สิทธิบัตรฉบับปัจจุบันออก เนื่องจากเป็นมาตราที่เหมาะสมอยู่แล้ว และเสนอให้นำมาตราดังกล่าวใส่ในมาตรา 7 ของร่าง พรบ. ฉบับนี้ และแก้ไขมาตรา 7 ทั้งหมดเป็นดังนี้

“มาตรา 7 การประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ได้แก่ การประดิษฐ์ที่ไม่เป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้ว

งานที่ปรากฏอยู่แล้ว ให้หมายความถึงการประดิษฐ์ ดังต่อไปนี้

(1) การประดิษฐ์ที่มีหรือใช้แพร่หลายอยู่แล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร

(2) การประดิษฐ์ที่ได้มีการเปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดต่อสาธารณชนไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตรแล้ว ไม่ว่าจะการเปิดเผยนั้นจะกระทำโดยเอกสาร สิ่งพิมพ์ การนำออกแสดง หรือด้วยประการใด ๆ

(3) การประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรแล้วไม่ว่าในหรือนอกราชอาณาจักรก่อนวันขอรับสิทธิบัตร

(4) การประดิษฐ์ที่มีผู้ขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้แล้วนอกราชอาณาจักรเป็นเวลาเกินสิบแปดเดือนก่อนวันขอรับสิทธิบัตรแต่ยังมิได้มีการออกสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรให้

(5) การประดิษฐ์ที่มีการขอรับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรไว้แล้วในราชอาณาจักร และได้ประกาศโฆษณาในวันหรือภายหลังจากวันขอรับสิทธิบัตร”

#### มาตรา 8

เครือข่ายนักวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมฯ ไม่มีความคิดเห็น

### 3. การประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น

#### มาตรา 9

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เสนอให้เพิ่มความเป็นวรรคสองที่มีถ้อยความต่อไปนี้

“ทั้งนี้ กรณีที่เป็นเพียงการค้นพบรูปแบบใหม่ของสารที่เป็นที่รู้จักกันอยู่แล้ว ซึ่งไม่มีผลเพิ่มประสิทธิผลของสารนั้น หรือเป็นเพียงการค้นพบคุณสมบัติใหม่ หรือประโยชน์ใหม่ของสารที่เป็นที่รู้จักกันอยู่แล้ว หรือเป็นเพียงการใช้กระบวนการที่รู้จักกันอยู่แล้ว รวมทั้งเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ เว้นแต่กระบวนการดังกล่าวมีผลให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือต้องใช้ตัวทำปฏิกิริยาใหม่อย่างน้อยหนึ่งตัว เพื่อวัตถุประสงค์ของวรรคนี้ เกลือ เอสเทอร์ อีเทอร์ โพลีเมอร์ เมทาบอลไลต์ สารบริสุทธิ์ ขนาดพาคีเลโอไซเมอร์ ส่วนผสมของไอโซเมอร์ สารประกอบเชิงซ้อน ส่วนผสมและอนุพันธ์ทางเคมีอื่นๆ ของสารที่เป็นที่รู้จักกันแล้ว ให้พิจารณาว่าเป็นสารเดียวกัน เว้นแต่จะมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผล”

ทั้งนี้ เพื่อให้การประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้นมีความชัดเจนและเป็นเครื่องมือให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบฯ ในการพิจารณาคำขอ และป้องกันไม่ให้เกิดสิทธิบัตรแบบ ever-greening<sup>1</sup> ซึ่งไม่สมควรได้รับสิทธิบัตร และก่อให้เกิดการผูกขาดโดยไม่จำเป็นและบั่นทอนการเข้าถึงยาจำเป็นในราคาที่ไม่แพง ซึ่งสอดคล้องกับคำแนะนำในรายงานขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการเข้าถึงยา (Report of the United Nations Secretary-General’s High-Level Panel on Access to Medicines, Promoting Innovation and Access to Health Technologies)<sup>2</sup> และคำแนะนำขององค์การอนามัยโลกเกี่ยวกับสิ่งที่จดสิทธิบัตรได้และการเข้าถึงยา<sup>3</sup>

### 4. สิ่งที่ไม่อาจขอรับสิทธิบัตรได้

#### มาตรา 11

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีความคิดเห็นว่า เพื่อให้ไม่เกิดความคลุมเครือและการตีความในวิธีการบำบัดว่าหมายถึงการรักษาด้วยหรือไม่ ซึ่งคำว่า “therapeutic method” ในมาตรา 27 ของความตกลงทริพส์มีความหมายถึงการบำบัดและการรักษาอยู่แล้ว อีกทั้ง เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าขอบเขตของ “การป้องกันและรักษาโรคด้วยยา” เป็นวิธีหนึ่งของวิธีการรักษาโรคของมนุษย์หรือสัตว์อีกด้วย ที่ผ่านมามีคำขอและสิทธิบัตรจำนวนมากไม่น้อยในประเทศไทยที่มีข้อ

<sup>1</sup> <https://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/3750>

<sup>2</sup> <http://www.unsgaccessmeds.org/final-report/>

<sup>3</sup> <https://www.who.int/publications/m/item/guidelines-on-patentability-and-access-to-medicines-rp61>

ถือสิทธิ รายละเอียดการประดิษฐ์ และชื่อการประดิษฐ์ในเรื่องวิธีการใช้ยาเพื่อรักษาโรค หรือในลักษณะ Swiss-type Claims ที่เสี่ยงไม่ให้เกิดเหมือนเรื่องการใช้เพื่อการวินิจฉัย การบำบัด และการรักษาโรค ทั้งนี้ รวมถึงข้อบ่งชี้ใหม่ในยา ซึ่งเป็นยาที่มีมาก่อนอยู่แล้วและใช้รักษาโรคชนิดหนึ่งและค้นพบภายหลังว่าสามารถใช้รักษาโรคอื่นได้ด้วย

ดังนั้น เครื่องชายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ขอเสนอให้แก้ไขมาตรา 11 (4) ดังนี้

1. แก้ไขมาตรา 11 (4) เป็น “วิธีการวินิจฉัย บำบัด ศัลยกรรม **หรือการรักษาโรค รวมทั้งการป้องกันและรักษาโรคของมนุษย์หรือสัตว์ โดยหมายรวมถึงการใช้สารที่ปรากฏอยู่แล้วในวิธีการดังกล่าว**”

2. เพิ่ม “มาตรา 11 (6) วิธีการดำเนินธุรกิจ” เป็นสิ่งที่ไม่อาจขอรับสิทธิบัตรได้มาตรา 11 ในร่าง พรบ. ฉบับนี้

### 3. คุณสมบัติของบุคคลซึ่งจะขอรับสิทธิบัตร

#### มาตรา 16 (4)

เครื่องชายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีข้อสังเกตว่าคุณสมบัติของบุคคลที่จะขอรับสิทธิบัตรในข้อนี้ไม่ชัดเจน และอาจหมายถึงรวมถึงอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมที่เลิกกิจการไปแล้วหรือไม่ และเห็นว่าถ้อยคำมาตรา 14 (4) ของ พรบ. ฉบับปัจจุบันมีความชัดเจนและเหมาะสมอยู่แล้ว จึงขอแก้ไขถ้อยคำในมาตรา 16 (4) เป็นดังนี้

“(4) มีภูมิลำเนา หรืออยู่ในระหว่างการประกอบอุตสาหกรรมหรือพาณิชย์กรรมอย่างแท้จริงและจริงจังในประเทศไทยหรือประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิบัตรซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย”

### 4. การประดิษฐ์ที่มีการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

#### มาตรา 20

เครื่องชายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เห็นด้วยกับการให้มีการแจ้งแหล่งที่มาและยื่นเอกสารที่เกี่ยวข้องมาพร้อมกับคำขอรับสิทธิบัตร แต่เห็นว่าควรใช้ถ้อยคำต่อไปนี้แทนเพื่อให้มีความรัดกุมและชัดเจน

“มาตรา 20 ในกรณีที่การประดิษฐ์ตามคำขอรับสิทธิบัตรมีการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรระบุแหล่งที่มาและยื่นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการขออนุญาตก่อนการเข้าถึง และข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ รวมถึงเอกสารรับรองของหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบและผู้ขอรับสิทธิบัตร มาพร้อมกับคำขอรับสิทธิบัตร ดังนี้

(1) การระบุแหล่งที่มาของทรัพยากรพันธุกรรม หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ระบุประเทศ ที่อนุญาตให้เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เว้นแต่ในกรณีที่แหล่งที่มาอยู่นอกอำนาจอธิปไตยและสิทธิอธิปไตยของรัฐใดๆ เช่น ในทะเลหลวง หรือเป็นข้อมูลสาธารณะที่เข้าถึงได้โดยอิสระ ให้ระบุข้อมูลทางภูมิศาสตร์หรืออ้างอิงแหล่งที่มา แล้วแต่กรณี แทนการระบุประเทศที่อนุญาตให้เข้าถึง

(2) การยื่นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการขออนุญาตก่อนการเข้าถึงหรือการจัดทำข้อตกลงแบ่งปันผลประโยชน์ ให้เป็นไปตามกฎหมายภายในของประเทศที่อนุญาตให้เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้

“ทรัพยากรพันธุกรรม” หมายความว่า สารใดๆ ซึ่งบรรจุหน่วยที่มีบทบาทหน้าที่ในการสืบทอดพันธุกรรมหรืออนุพันธ์ ของพืช สัตว์ จุลินทรีย์ หรือแหล่งกำเนิดอื่นๆ

“อนุพันธ์” หมายความว่า สารชีวเคมีที่ปรากฏขึ้นตามธรรมชาติ อันเป็นผลมาจากการแสดงออกของพันธุกรรม หรือ กระบวนการเมตาบอลิซึมของสิ่งมีชีวิต แม้ว่าจะไม่บรรจุหน่วยที่มีบทบาทหน้าที่ในการสืบทอดพันธุกรรม

“ภูมิปัญญาท้องถิ่น” หมายความว่า พื้นความรู้ การแสดงออก การประเพณีปฏิบัติหรือทักษะที่เป็นของชุมชนใด ชุมชนหนึ่งในท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง ซึ่งบุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชนยอมรับและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีการสืบทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งโดยอาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน

การระบุแหล่งที่มาและการยื่นเอกสารตามมาตรานี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีประกาศกำหนด”

## 5. การขอใช้วันยื่นคำขอครั้งแรกในการพิจารณางานที่ปรากฏอยู่แล้ว

### มาตรา 22

เครือข่ายนักวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมฯ ไม่มีความคิดเห็นในเรื่องการขอใช้วันยื่นคำขอครั้งแรกในการพิจารณางานที่ปรากฏอยู่แล้ว แต่มีข้อเสนอว่า ในกรณีที่มีการขอถือสิทธิวันยื่นคำขอครั้งแรก ให้ถือว่าวันยื่นคำขอครั้งแรกเป็นวันยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักร เพื่อประโยชน์ในการพิจารณางานที่ปรากฏอยู่แล้ว และให้วันที่ยื่นคำขอที่มีผลในราชอาณาจักรคือวันขอถือสิทธิยื่นคำขอครั้งแรกที่มีผล เพื่อให้อายุสิทธิบัตรนับตั้งแต่วันที่ยื่นคำขอในราชอาณาจักรที่มีผล

## 6. การแก้ไขเพิ่มเติมคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์

### มาตรา 23

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เสนอให้เพิ่มความต่อท้ายวรรคแรกของมาตรานี้ เพื่อให้มีความชัดเจนว่าสาระสำคัญของการประดิษฐ์ครอบคลุมทั้งรายละเอียดการประดิษฐ์และข้อถือสิทธิ์ด้วย ดังนี้

“มาตรา 23 ก่อนอธิบดีมีคำสั่งว่าจะรับจดทะเบียนสิทธิบัตรตามมาตรา 35 ผู้ขอรับสิทธิบัตรอาจขอแก้ไขเพิ่มเติมหรือแยกการประดิษฐ์ได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่การแก้ไขเพิ่มเติมหรือแยกการประดิษฐ์นั้นต้องไม่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมสาระสำคัญของการประดิษฐ์และไม่เป็นการขยายขอบเขตการคุ้มครองของข้อถือสิทธิ์”

### มาตรา 30

เพื่อไม่เปิดโอกาสให้มีแก้ไขเพิ่มเติมสาระสำคัญและขยายกำหนดระยะเวลาการแก้ไขเพิ่มเติมจนนานเกินไป ซึ่งจะมีผลต่อการพิจารณาอนุมัติให้สิทธิบัตร เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรานี้ดังนี้

1. ให้มีความต่อไปนี้อย่างวรรคแรกของมาตรา 30 ของร่าง พรบ. ที่รับฟังความคิดเห็นว่า **“ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการเพิ่มเติมสาระสำคัญหรือการขยายขอบเขตการคุ้มครองของข้อถือสิทธิ์”**

2. แก่ไขระยะเวลาได้อีกในวรรคสองจาก “ไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง” เป็น “ไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง”

## 7. การเปิดเผยรายละเอียดของการประดิษฐ์ก่อนการประกาศโฆษณา

### มาตรา 24 และ 25

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ไม่เห็นด้วยกับการไม่ให้เปิดเผยข้อมูลใดทั้งสิ้นที่เกี่ยวกับคำขอรับสิทธิบัตรที่ยื่นในราชอาณาจักรและยังไม่ประกาศโฆษณา

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เสนอให้เพิ่มความต่อท้ายทั้งสองมาตรา เพราะข้อมูลบรรณานุกรม (Bibliography) ที่ไม่ได้เปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์ และจะสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้สืบค้นหาและศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปิดเผยสู่สาธารณะแล้ว เพื่อเตรียมสำหรับการยื่นคำคัดค้านหรือ Third Party Observation ได้ ทั้งนี้ ด้วยมาตราที่เกี่ยวกับการประกาศโฆษณาและกำหนดระยะเวลาการยื่นคำคัดค้านในร่าง พรบ. นี้ ซึ่งมีข้อจำกัดต่อการสืบค้นคำขอรับสิทธิบัตรและการยื่นคำคัดค้าน ดังที่จะให้ความคิดเห็นต่อไป

ถ้อยความที่เสนอให้เพิ่มต่อท้ายทั้งสองมาตรามีดังนี้

“มาตรา 24 ห้ามมิให้เจ้าพนักงานซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการขอรับสิทธิบัตรเปิดเผยรายละเอียดของการประดิษฐ์ หรือยอมให้บุคคลใดตรวจหรือคัดสำเนารายละเอียดของการประดิษฐ์ไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ก่อนมีการประกาศโฆษณาตามมาตรา 31 เว้นแต่จะได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้ขอรับสิทธิบัตร หรือเป็นข้อมูลที่ระบุไว้ในแบบฟอร์มคำขอรับสิทธิบัตรที่ประกาศและกำหนดโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา”

“มาตรา 25 ห้ามมิให้บุคคลใดซึ่งรู้อยู่ว่าการประดิษฐ์นั้นได้มีผู้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรไว้แล้ว เปิดเผยรายละเอียดของการประดิษฐ์ไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ หรือกระทำโดยประการอื่นที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ขอรับสิทธิบัตรก่อนมีการประกาศโฆษณาตามมาตรา 31 เว้นแต่จะได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้ขอรับสิทธิบัตร หรือเป็นข้อมูลที่ระบุไว้ในแบบฟอร์มคำขอรับสิทธิบัตรที่ประกาศและกำหนดโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา”

## 8. การตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรและการประดิษฐ์

### มาตรา 27

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขมาตรา 27 (1) และ (2) ที่ตัดเกณฑ์ในการพิจารณาคำขอรับสิทธิบัตรออกและให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งแตกต่างมาตรา 24 ใน พรบ. ฉบับปัจจุบันที่กำหนดให้ตรวจสอบเบื้องต้นด้วยมาตรา 17 และตรวจสอบการประดิษฐ์ด้วยมาตรา 5 เพราะไม่อาจทราบว่าผู้ตรวจใช้เกณฑ์ใดในการตรวจสอบคำขอฯ ทั้งนี้ เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีความกังวลว่า การไม่ระบุเกณฑ์การตรวจสอบที่ชัดเจนไว้จะไม่สามารถตรวจสอบคำขอฯ ได้มีประสิทธิภาพ และมีคำขอฯ หรือสิทธิบัตรแบบไม่สมควรได้รับสิทธิบัตร หรือที่เรียกว่า คำขอรับสิทธิบัตรและสิทธิบัตรแบบ ever-greening เกิดขึ้น

---

ความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. .... ที่ประกาศรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2567 ถึง 31 มกราคม 2568 โดยเครือข่ายนักวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมในเรื่องการเข้าถึงยา

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีความคิดเห็นว่าจะต้องระบุเรื่องเกณฑ์ที่ใช้ตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตร และการประดิษฐ์ให้ชัดเจนดังนี้

1. ในการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรก่อนประกาศโฆษณาครั้งที่ 1 ที่เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เข้าใจว่าเป็นการตรวจสอบเบื้องต้น ต้องนำมาตรา 11 และมาตรา 19 มาเป็นเกณฑ์การตรวจสอบ เพราะมาตรา 19 เป็นการตรวจสอบความครบถ้วนและความชัดเจนของคำขอฯ และมาตรา 11 เป็นเรื่องที่ไม่อาจขอรับสิทธิบัตรได้ ที่ถือว่าเป็นเกณฑ์สำคัญที่จะไม่รับจดสิทธิบัตร

2. ในการตรวจสอบการประดิษฐ์ ซึ่งคือการตรวจสอบในรายละเอียดและเข้มข้นก่อนที่จะอนุมัติให้หรือไม่ให้สิทธิบัตร ต้องระบุให้ชัดเจนว่าให้ผู้ตรวจใช้มาตรา 4, มาตรา 6, มาตรา 11, มาตรา 12, มาตรา 13, มาตรา 16 และมาตรา 19 เป็นเกณฑ์การตรวจสอบ

ในอดีต เคยมีการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรเกี่ยวกับกัญชาในประเทศไทยโดยบริษัทต่างชาติ 13 ฉบับ และคำขอฯ เหล่านั้นได้ผ่านการตรวจสอบจนมีการประกาศโฆษณาและยื่นตรวจสอบการประดิษฐ์ ทั้งที่กัญชายังถือว่าเป็นยาเสพติดในขณะนั้นและเข้าข่ายที่ขัดต่อมาตรา 9 (5) การประดิษฐ์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี อนามัยหรือสวัสดิภาพของประชาชนอย่างชัดเจน แต่สุดท้าย ได้มีการละทิ้งคำขอฯ และการยกคำขอฯ ตามมาตรา 30 ที่ให้อำนาจอธิบดียกคำขอฯ ที่ได้มีการประกาศโฆษณาหรือการยื่นตรวจสอบขั้นตอนการประดิษฐ์แล้ว และมาตรา 9 (1) ที่เป็นสิ่งที่ไม่รับจดสิทธิบัตรที่เป็นจุลชีพและส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของจุลชีพที่มีอยู่ตาม ธรรมชาติ สัตว์ พืช หรือสารสกัดจากสัตว์หรือพืช

### มาตรา 35

มาตรานี้เป็นมาตราที่ระบุขั้นตอนหลังจากตรวจสอบการประดิษฐ์และการออกคำสั่งอนุมัติหรือไม่อนุมัติให้สิทธิบัตร เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ขอเน้นย้ำอีกครั้งว่า ก่อนที่มีเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจมีรายงานถึงอธิบดีให้มีคำสั่ง การตรวจสอบก่อนหน้านั้นมีความสำคัญ ควรมีการกำหนดให้ใช้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจต้องนำมาตราต่างๆ ตามที่แสดงความคิดเห็น ในมาตรา 27 มาเป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบ

## 11. การ Outsource งานตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรหรือการตรวจสอบการประดิษฐ์

### มาตรา 28

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะให้หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานอื่นใดที่ อธิบดีประกาศกำหนด หรือสำนักงานหรือองค์การสิทธิบัตรของรัฐต่างประเทศหรือระหว่างประเทศ ตรวจสอบคำขอรับ สิทธิบัตรและการประดิษฐ์ตามมาตรา 27 เพราะการตรวจสอบคำขอฯ และการประดิษฐ์เป็นขั้นตอนและกลไกที่สำคัญ และ อาจมีเรื่องของผลประโยชน์ทับซ้อนหากให้หน่วยงานภายนอกตรวจสอบ

แต่เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีความคิดเห็นที่สามารถให้หน่วยงานภายนอกดำเนินการสืบค้นหางานที่ปรากฏอยู่แล้วได้เท่านั้น

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีความคิดเห็นว่าเป็นความรับผิดชอบของกรมทรัพย์สินทางปัญญา และกระทรวงพาณิชย์ ที่จะต้องจัดสรรงบประมาณและพัฒนาศักยภาพให้มีจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจเพียงพอ มีการพัฒนาความรู้และความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาเฉพาะทางให้เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจ สร้างแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจที่มีความสามารถยังอยู่ในตำแหน่งและทำหน้าที่ และปรับค่าตอบแทนให้เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจให้สมควรกับความรู้ความเชี่ยวชาญและภาระงานในการตรวจสอบ แทนที่จะใช้วิธีการจัดจ้างบุคคลหรือองค์กรภายนอกมาทำหน้าที่การตรวจสอบแทน เพราะเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่ให้ความเป็นธรรมในการคุ้มครองสิทธิของผู้ประดิษฐ์และปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนในประเทศด้วย

## 12. การแยกคำขอ

### มาตรา 29

เครือข่ายนักวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมฯ ไม่มีความคิดเห็น

## 13. การประกาศโฆษณาสองครั้ง

### มาตรา 31 และ 32

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เห็นด้วยกับการให้มีการประกาศโฆษณาสองครั้ง หลังจากการตรวจสอบเบื้องต้นและหลังจากมีการยื่นตรวจสอบการประดิษฐ์

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีความคิดเห็นที่แตกต่างเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรก่อนการประกาศโฆษณาตามมาตรา 31 ผู้ตรวจต้องนำมาตรา 11 และมาตรา 19 มาเป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบ ตามที่ได้แสดงความคิดเห็นไว้แล้วในข้อ 10 การตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตร
2. ไม่เห็นด้วยกับถ้อยความ “ให้ดำเนินการโดยเร็วหลังจากสิ้นสุดระยะเวลาสิบแปดเดือนนับแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักร หรือวันยื่นคำขอครั้งแรกตามมาตรา 22” ในวรรคแรกของมาตรา 31 เพราะเห็นว่าไม่มีความชัดเจนและอาจใช้เวลานานเกินไป และเสนอให้แก้ไขถ้อยความในวรรคแรกของมาตรา 32 เป็นดังนี้

**“มาตรา 32 การประกาศโฆษณาคำขอรับสิทธิบัตรตามมาตรา 31 ให้ดำเนินการภายในสิบแปดเดือนนับแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักร”**

## 14. การยื่นคำขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์

### มาตรา 33

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เห็นด้วยกับการกำหนดให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรต้องยื่นให้มีการตรวจสอบการประดิษฐ์ภายในสามปีนับแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักร ไม่เช่นนั้นให้ถือว่าละทิ้งคำขอรับสิทธิบัตร

## 15. Third Party Observation

### มาตรา 34

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เห็นด้วยกับการให้มีการยื่น Third Party Observation เมื่อมีการประกาศโฆษณาครั้งแรกหลังการตรวจสอบคำขอฯ เบื้องต้น แต่เสนอให้เพิ่มถ้อยความท้ายมาตรา 34 ดังนี้

“มาตรา 34 บุคคลใดเห็นว่าการประดิษฐ์ที่ประกาศโฆษณาตามมาตรา 31 เป็นงานที่ปรากฏอยู่แล้ว อาจยื่นเอกสารหลักฐานเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตรวจสอบการประดิษฐ์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนอธิบดีมีคำสั่งว่าจะรับจดทะเบียนสิทธิบัตรและประกาศโฆษณาตามมาตรา 35 ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีประกาศกำหนด **และให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งผลการตรวจสอบก่อนการรับจดสิทธิบัตรทุกชั้นตอนให้ผู้ยื่นเอกสารหลักฐานเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตรวจสอบการประดิษฐ์ทราบโดยไม่ชักช้า**”

เนื่องจากไม่มีการกำหนดระยะเวลาการประกาศโฆษณาครั้งที่สองที่ชัดเจนในกฎหมาย และการยื่นคำคัดค้านมีกำหนดระยะเวลาไว้เพียง 90 วันนับแต่วันที่ประกาศโฆษณาครั้งที่สอง ดังนั้น บุคคลที่ไม่เห็นด้วยคำรับสิทธิบัตรนั้นอาจไม่สามารถยื่นคำคัดค้านได้ทันกำหนด เพราะไม่ทราบกำหนดเวลาชัดเจนที่จะประกาศโฆษณาครั้งที่สอง

## 16. การยื่นคำคัดค้าน

### มาตรา 36

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ไม่เห็นด้วยกับมาตรานี้ในสองประเด็นดังนี้

1. เหตุแห่งการคัดค้าน เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เห็นว่าผู้คัดค้านไม่ควรมีสิทธิใช้เหตุผลว่าคำขอฯ ไม่ชอบด้วยมาตรา 6 มาตรา 11 หรือมาตรา 16 ในการคัดค้านเท่านั้น แต่ควรสามารถใช้เหตุผลว่าคำขอฯ ขัดต่อกฎหมายมาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 11 มาตรา 12 มาตรา 13 มาตรา 16 และมาตรา 19 ในการคัดค้านได้ เพราะการคัดค้านถือเป็นกลไกตรวจสอบคุณภาพของคำขอรับสิทธิบัตรอีกอย่าง ก่อนที่จะมีการอนุมัติให้สิทธิบัตร

นอกจากนี้ เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เสนอให้กำหนดว่า การเพิ่มเติมสาระสำคัญของการประดิษฐ์ในคำขอรับสิทธิบัตรหลังจากที่ยื่นเป็นเหตุแห่งการคัดค้านได้ด้วย ทั้งนี้ เหตุแห่งการคัดค้านดังกล่าวระบุไว้ในกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศไทย (Article 17-2 (3)) และประเทศสิงคโปร์ (Section 80 (1))

2. ระยะเวลาการยื่นคำคัดค้าน เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เห็นว่าการยื่นคำคัดค้านควรมีระยะเวลา 180 วันนับแต่วันประกาศโฆษณาครั้งที่สอง เพราะระยะเวลา 90 วันน้อยเกินไป

### มาตรา 37

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีความคิดเห็นว่า

1. ในกรณีนี้คำขอรับสิทธิบัตรไม่ชอบด้วยกฎหมายบางส่วน การให้พนักงานเจ้าหน้าที่สั่งให้ผู้ขอรับสิทธิบัตรแก้ไขคำขอรับสิทธิบัตรโดยตัดส่วนที่ไม่ชอบกฎหมายออกตามคำคัดค้านที่ได้ยื่นและเป็นผล ตามมาตร 37 (2) เป็นการสมควรแล้ว



2. เนื่องจากเครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีความคิดเห็นให้แก้ไขมาตรา 36 ในเรื่องเหตุแห่งการคัดค้าน จึงควรมีการแก้ไขมาตรา 37 (1) (2) และ (3) ให้สอดคล้อง

## 17. การแก้ไขเพิ่มเติมสิทธิบัตรที่ออกแล้ว

### มาตรา 40

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ไม่เห็นด้วยกับมาตรานี้ และเสนอให้ตัดมาตรานี้ออกทั้งหมด เพราะถ้อยความ “การแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อยในสิทธิบัตร” ไม่มีความชัดเจน และอาจเป็นเหตุให้มีการอนุญาตให้มีการแก้ไขสาระสำคัญของการประดิษฐ์และการขยายขอบเขตของข้อถือสิทธิได้

## 18. การขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลจดทะเบียนตามสิทธิบัตร

### มาตรา 41

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ไม่เห็นด้วยกับมาตรานี้ และเสนอให้ผู้ทรงสิทธิบัตรอาจขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลจดทะเบียนตามสิทธิบัตรได้เฉพาะในเรื่องชื่อหรือที่อยู่ของผู้ทรงสิทธิบัตร ผู้ประดิษฐ์ หรือตัวแทนสิทธิบัตรเท่านั้น ไม่สามารถขอแก้ไขรายการอื่นตามที่อธิบดีประกาศกำหนดตามมาตรา 41 (2) ได้ และขอให้แก้ไขเป็นดังนี้

“มาตรา 41 ผู้ทรงสิทธิบัตรอาจขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลจดทะเบียนตามสิทธิบัตรได้เฉพาะชื่อหรือที่อยู่ของผู้ทรงสิทธิบัตร ผู้ประดิษฐ์ หรือตัวแทนสิทธิบัตร

การขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีประกาศกำหนด”

## 19. สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรและข้อยกเว้นการละเมิดสิทธิ

### มาตรา 44 (2)

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เสนอว่าการมีเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อประกอบกิจการดังกล่าวโดยสุจริตควรถือเป็นการกระทำที่มีให้ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิบัตรและควรมีอยู่ในมาตรา 44 (2) ด้วย

### มาตรา 46

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เสนอให้แก้ไขมาตรา 46 (2) โดยให้ตัดถ้อยความ “เพื่อประโยชน์ในการวินิจฉัยขอบเขตของการประดิษฐ์ตามวรรคหนึ่ง ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิในสิทธิบัตรใด” ออก เพราะมีความคิดเห็นว่าไม่มีความจำเป็นและไม่ควรกำหนดให้เฉพาะกรณีที่มีสการละเมิด

## 20. ชื่อของ “ส่วนที่ 5”

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ไม่เห็นด้วยกับการใช้ถ้อยความ “การใช้สิทธิตามสิทธิบัตรในพฤติการณ์พิเศษ” เป็นชื่อของส่วนที่ 5 เพราะมีความหมายที่แคบและสื่อให้เห็นว่าเป็นเรื่องผิดปกติติตราและต้องระวัง ทั้งที่

มาตราในส่วนนี้ล้วนเป็นเรื่องการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร เพื่อแก้ไขหรือป้องกันปัญหาการเข้าไม่ถึงผลิตภัณฑ์ที่จำเป็นและมีการคุ้มครองสิทธิบัตรเป็นอุปสรรค

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีความคิดเห็นทำให้ใช้ถ้อยความใน พรบ. ปัจจุบัน “การใช้สิทธิตามสิทธิบัตร” เป็นชื่อของส่วนที่ 5 แทน “การใช้สิทธิตามสิทธิบัตรในพฤติการณ์พิเศษ”

## 21. การใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยเอกชน (compulsory licensing) เพื่อผลิตและนำเข้า

### มาตรา 60

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีความคิดเห็นต่อมาตรานี้ ดังนี้

1. ควรกำหนดกรอบระยะเวลาที่อธิบดีมีคำสั่งออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอใช้สิทธิตามสิทธิบัตร หากพิจารณาแล้วเห็นว่ามิได้เหตุผลอันสมควรที่จะอนุญาตให้ใช้สิทธิ เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เสนอให้กำหนดว่า**ให้อธิบดีพิจารณารายงานและมีความเห็นภายใน 7 วัน**

2. ในมาตรา 60 (4) ควรเพิ่มวัตถุประสงค์ของการอนุญาตให้ใช้สิทธิ โดยแก้ไขถ้อยความเป็นดังนี้

“การอนุญาตให้ใช้สิทธิจะต้องมุ่งสนองต่อความต้องการของตลาด**และประโยชน์ของประชาชน**ภายในประเทศเป็นสำคัญ”

3. ในมาตรา 60 (5) ควรแก้ไขเรื่องค่าตอบแทน โดยแก้ไขถ้อยความเป็นดังนี้

“ค่าตอบแทนที่กำหนดจะต้องเพียงพอต่อพฤติการณ์แห่งกรณี**โดยคำนึงถึงระดับเศรษฐกิจของประเทศ**”

ทั้งนี้ เพราะการขอใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยเอกชนเป็นอีกมาตรการที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขและป้องกันภาวะวิกฤตได้ ดังกรณีการเข้าไม่ถึงยารักษาโรคมะเร็งไตในประเทศอินเดีย บริษัทยาชื่อสามัญเอกชนในอินเดียได้ยื่นคำขอใช้สิทธิตามสิทธิบัตรเพื่อผลิตยาชนิดเดียวกันที่มีสิทธิบัตรในอินเดียของบริษัทต่างชาติ สำนักสิทธิบัตรของอินเดียมีคำวินิจฉัยอนุญาตให้บริษัทในอินเดียดังกล่าวดำเนินการได้ ทำให้ราคาขายดังกล่าวถูกลงและผู้ป่วยสามารถเข้าถึงการรักษาได้ ซึ่งเป็นการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรครั้งแรกในประเทศอินเดีย และเป็นการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยเอกชน ที่ต่างจากกรณีของประเทศไทยที่เป็นการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐ

## 22. การใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐ (compulsory licensing) เพื่อผลิตและนำเข้า และในภาวะสงคราม

### มาตรา 62

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อความในมาตรา 62 ของร่าง พรบ. ที่รับฟังความคิดเห็นและเสนอให้แก้ไขในสองประเด็น คือ

1. การใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อนที่กระทรวง ทบวง หรือกรมจะประกาศคำสั่ง และ

2. การอนุญาตให้ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ได้รับอนุญาตแต่เพียงผู้เดียวฯ สามารถอุทธรณ์คำสั่งการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐต่อศาล

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ไม่เห็นด้วยเพราะ

1. ความของมาตรา 62 ในร่างพรบ.ฯ เป็นการสร้างเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคให้เพิ่มมากขึ้น และจะทำให้การประกาศใช้มาตรการใช้สิทธิตามสิทธิ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะและป้องกันหรือบรรเทาความเดือดร้อนของประเทศ เป็นไปได้ยากและไม่ทันเวลาต่อสถานการณ์ โดยเฉพาะในยามวิกฤต ภาวะฉุกเฉิน หรือเพื่อประโยชน์ของประชาชน

2. ความในมาตรานี้เป็นมาตรการที่เข้มงวดเกินกว่าความตกลงทริปส์ ขัดต่อเจตจำนงของปฏิญญาโดฮาว่าด้วยความตกลงทริปส์และการสาธารณสุข ที่ให้ตีความและบังคับใช้กฎหมายโดยคำนึงประโยชน์ด้านสาธารณสุขมากกว่าการค้า และยังขัดต่อคำแนะนำขององค์การอนามัยโลกและองค์การสหประชาชาติในเรื่องการเข้าถึงยา รวมถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งองค์การสหประชาชาติ โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 3 ที่เกี่ยวกับสุขภาพ

3. จากกรณีโรคระบาดโควิด 19 ที่ผ่านมา ประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศได้ออกกฎหมายในสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อจัดขั้นตอนความยุ่งยากในการประกาศและบังคับใช้มาตรการใช้สิทธิโดยรัฐได้ทันทั่วทั้ง สภายุโรปได้มีการเสนอญัตติให้พิจารณาออกกฎหมายมาตรการใช้สิทธิโดยรัฐในภาวะโรคระบาด<sup>4</sup> หรือแม้แต่ในองค์การการค้าโลกก็มีข้อเสนอให้ระงับการบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ว่าจะเป็นสิทธิบัตร การออกแบบ ลิขสิทธิ์ และความลับทางการค้า กับเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการวินิจฉัย การป้องกัน และการรักษาโรค โดยได้รับเสียงสนับสนุนอย่างมากจากประเทศกำลังพัฒนา<sup>5</sup> แต่ถูกคัดค้านจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งบริษัทยาข้ามชาติในประเทศเหล่านั้นสนับสนุนให้มีการคุ้มครองสิทธิบัตรที่เข้มงวดกว่าความตกลงทริปส์ แต่ก่อให้เกิดปัญหาการเข้าถึงยาอย่างไม่เป็นธรรมอย่างร้ายแรง

4. การใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐเป็นมาตรการที่ใช้ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาการเข้าถึงไม่ยาและเทคโนโลยีด้านสุขภาพที่จำเป็น ที่หน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบต้องนำมาใช้เพื่อคุ้มครองประชาชน จึงไม่สมควรที่จะถูกขัดขวางและทำให้เกิดความล่าช้า หน่วยงานการควรดำเนินการไปก่อนได้โดยไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิ เพราะความทุกข์ของประชาชนไม่อาจรอการถ่วงเวลาของผู้ทรงสิทธิบัตรที่ใช้สิทธิโดยไม่ชอบได้ ด้วยการใช้มาตรา 62 ในการอุทธรณ์คำสั่งการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐต่อศาล

5. มาตรานี้ควรเพิ่มหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจการประกาศใช้มาตรการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐ ขยายสิ่งที่จะประกาศใช้การใช้สิทธิฯ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์สำหรับการผลิตและการประดิษฐ์อื่นๆ ที่จำเป็น และเพิ่มเหตุแห่งการประกาศใช้สิทธิฯ ให้ครอบคลุมกรณีผู้ทรงสิทธิบัตรฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายแข่งขันทางการค้าอันเป็นผลให้เกิดอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุข

<sup>4</sup> [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/753165/EPRS\\_BRI\(2023\)753165\\_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/753165/EPRS_BRI(2023)753165_EN.pdf)

<sup>5</sup> <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/IP/C/W669.pdf&Open=True>

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีข้อเสนอให้เพิ่มหน่วยงานรัฐที่มีอำนาจในการประกาศใช้การใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐ โดยไม่จำกัดเฉพาะกระทรวง ทบวง กรม และเพิ่มสาเหตุในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐ และเสนอให้แก้ไขมาตรา 62 ดังนี้

1. ในวรรคหนึ่ง ให้ตัดข้อความ “โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี” ออก และแก้ไขถ้อยความเป็นดังนี้

“เพื่อประโยชน์ในการประกอบกิจการอันเป็นสาธารณูปโภคการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การสงวนรักษา หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม การป้องกันหรือบรรเทาการขาดแคลนอาหาร ยา **เภสัชเคมีภัณฑ์** สิ่งอุปโภคบริโภคอย่างอื่นอย่างรุนแรง หรือการประดิษฐ์ที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาเทคโนโลยีของการประดิษฐ์นั้น หรือ **เป็นกรณีที่คณะกรรมการแข่งขันทางการค้ามีคำสั่งว่าผู้ทรงสิทธิบัตรฝ่าฝืนบทบัญญัติใดของกฎหมายแข่งขันทางการค้าอันเป็นผลให้เกิดอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุข** หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น กระทรวง ทบวง กรม อาจใช้สิทธิตามสิทธิบัตรอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๔๓ โดยกระทำการดังกล่าวเองหรือให้บุคคลอื่นกระทำแทน”

2. ในวรรคสอง ให้ตัดข้อความทั้งหมดออก

3. ในวรรคสาม ให้แก้ไขเป็น “ให้กระทรวง ทบวง กรม มีคำสั่งใช้สิทธิตามสิทธิบัตรและแจ้งให้ผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ได้รับอนุญาตแต่เพียงผู้เดียวให้ใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามมาตรา ๔๘ ทราบเป็นหนังสือภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ กระทรวง ทบวง กรมมีคำสั่งใช้สิทธิตามสิทธิบัตร”

4. ในวรรคสุดท้าย ให้แก้ไขเป็น “ในการนี้ให้ยื่นคำขอเสนอค่าตอบแทนและเงื่อนไขในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรต่ออธิบดี การกำหนดค่าตอบแทนให้เป็นไปตามความตกลงระหว่างกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งประสงค์ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรกับผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร และให้นำมาตรา 60 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ทั้งนี้ เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ขอให้แก้ไขเป็นดังนี้

“มาตรา 62 เพื่อประโยชน์ในการประกอบกิจการอันเป็นสาธารณูปโภคการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การสงวนรักษา หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม การป้องกันหรือบรรเทาการขาดแคลนอาหาร ยา เภสัชเคมีภัณฑ์ สิ่งอุปโภคบริโภคอย่างอื่นอย่างรุนแรง หรือการประดิษฐ์ที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาเทคโนโลยีของการประดิษฐ์นั้น หรือเป็นกรณีที่คณะกรรมการแข่งขันทางการค้ามีคำสั่งว่าผู้ทรงสิทธิบัตรฝ่าฝืนบทบัญญัติใดของกฎหมายแข่งขันทางการค้าอันเป็นผลให้เกิดอุปสรรคต่อการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุข หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น กระทรวง ทบวง กรม อาจใช้สิทธิตามสิทธิบัตรอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๔๓ โดยกระทำการดังกล่าวเองหรือให้บุคคลอื่นกระทำแทน

ให้ความเห็นชอบ ให้กระทรวง ทบวง กรม มีคำสั่งใช้สิทธิตามสิทธิบัตรและแจ้งให้ผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ได้รับอนุญาตแต่เพียงผู้เดียวให้ใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามมาตรา ๔๘ ทราบเป็นหนังสือภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ

ในการนี้ให้ยื่นคำขอเสนอค่าตอบแทนและเงื่อนไขในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรต่ออธิบดี การกำหนดค่าตอบแทนให้เป็นไปตามความตกลงระหว่างกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งประสงค์ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรกับผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิของ ผู้ทรงสิทธิบัตร และให้นำมาตรา 60 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

### มาตรา 63

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีข้อสังเกตว่าประเทศไทยเคยประกาศใช้มาตรการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐมาแล้ว โดยกรมควบคุมโรคและกระทรวงสาธารณสุขเมื่อปี 2549 และ 2550 และได้กำหนดเงื่อนไขไว้ในประกาศของกรมและกระทรวง ดังนั้น นักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีความคิดเห็นว่าการกำหนดเงื่อนไขในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ข้อจำกัดสิทธิ และค่าตอบแทนในมาตรา 63 นี้ จะต้องไม่เป็นการสร้างอุปสรรคหรือทำให้การประกาศใช้มาตรการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐเกิดความล่าช้า เนื่องจากการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐมีเพื่อป้องกันหรือบรรเทาความเดือดร้อนในยามวิกฤต ภาวะฉุกเฉิน หรือเพื่อประโยชน์ของประชาชน

อย่างไรก็ดี เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ขอให้แก้ไขความในวรรคสุดท้ายของมาตรานี้ เพื่อให้การใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐมีประสิทธิภาพและสำหรับโรคระบาดหรือวิกฤตภัยต่างๆ ด้านสาธารณสุขในอนาคตที่ยังไม่อาจทราบได้ โดยที่ไม่จำกัดมาตรการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐเพื่อการนำเข้าและกักยาเท่านั้น แต่ควรใช้เพื่อการผลิต การนำเข้า และการส่งออก (ซึ่งการส่งออกอยู่ในมาตรา 64 และ 65) และสำหรับยา การประดิษฐ์ และเทคโนโลยีอื่น ที่จำเป็นต่อการวินิจฉัย การป้องกัน และการรักษาโรคด้วย

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีข้อเสนอให้

1. พิจารณาเรื่องเงื่อนไขในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ข้อจำกัดสิทธิ และค่าตอบแทน ว่าจะต้องไม่เป็นการสร้างอุปสรรคหรือทำให้การใช้มาตรการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐไม่มีประสิทธิภาพหรือเกิดความชักช้า
2. แก้ไขมาตรา 63 ให้เป็นดังนี้ เพื่อไม่ให้เงื่อนไขในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ข้อจำกัดสิทธิ และค่าตอบแทน ทำให้การใช้มาตรการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐไม่มีประสิทธิภาพหรือเกิดความชักช้า

“มาตรา ๖๓ การใช้สิทธิตามมาตรา ๖๒ ให้กำหนดเงื่อนไขในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ข้อจำกัดสิทธิ และค่าตอบแทน ตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

- (๑) ขอบเขตและระยะเวลาที่ใช้สิทธิต้องไม่เกินกว่าพฤติการณ์อันจำเป็นตามวัตถุประสงค์แห่งการใช้สิทธินั้น
- (๒) การใช้สิทธิจะต้องมุ่งสนองต่อความต้องการของตลาด**และประโยชน์ของประชาชน**ภายในประเทศเป็นสำคัญ
- (๓) ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิที่จะอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรของตน
- (๔) กระทรวง ทบวง กรม หรือบุคคลอื่นที่ทำการแทนไม่มีสิทธิโอนการใช้สิทธิให้แก่บุคคลอื่น
- (๕) ค่าตอบแทนที่กำหนดจะต้องเพียงพอต่อพฤติการณ์แห่งกรณี**โดยคำนึงถึงระดับเศรษฐฐานะของประเทศ**
- (๖) การใช้สิทธิจะต้องสิ้นสุดลงเมื่อพฤติการณ์อันจำเป็นได้หมดสิ้นไปและไม่น่าจะเกิดขึ้นได้อีก

---

ความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. .... ที่ประกาศรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2567 ถึง 31 มกราคม 2568 โดยเครือข่ายนักวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมในเรื่องการเข้าถึงยา

ในกรณีที่การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งเป็นการใช้สิทธิเพื่อนำเข้ายาและสิ่งจำเป็นในการวินิจฉัย การป้องกัน และกา  
**รักษาโรค**จากต่างประเทศเนื่องจากไม่มีศักยภาพในการผลิตยาและสิ่งจำเป็นในการวินิจฉัย การป้องกัน และกา**รักษาโรค**นั้นใน  
ราชอาณาจักรหรือมีแต่ไม่เพียงพอ หากยา**และสิ่งจำเป็นในการวินิจฉัย การป้องกัน และกา**รักษาโรค****ดังกล่าวมีสิทธิบัตรใน  
ประเทศผู้ส่งออกและได้มีการจ่ายค่าตอบแทนสำหรับยานั้นให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรในประเทศผู้ส่งออกแล้ว กระทรวง ทบวง กรม  
ไม่ต้องเสียค่าตอบแทนแก่ผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ได้รับอนุญาตแต่เพียงผู้เดียวให้ใช้สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรตามมาตรา ๔๘ ใน  
ราชอาณาจักรอีก”

ทั้งนี้ เครื่องช่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีความคิดเห็นว่าเงื่อนไขในมาตรานี้จะต้องไม่เป็นการจำกัดสิทธิ  
หรือยกเลิกสิทธิในการใช้สิทธิตามสิทธิโดยรัฐ เมื่อผู้ทรงสิทธิบัตรอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรได้

### มาตรา 66

เครื่องช่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ไม่เห็นด้วยกับความในมาตรา 66 ที่เป็นเรื่องการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร  
โดยรัฐในภาวะสงครามและการรบ ด้วยเหตุผลเดียวกับความคิดเห็นต่อมาตรา 62 ในสองประเด็น ได้แก่

1. ค่าตอบแทนที่เพียงพอ
2. การอุทธรณ์คำสั่งการใช้สิทธิฯ โดยรัฐต่อศาล

เครื่องช่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ขอเสนอให้แก้ไขความในมาตรานี้ ดังนี้

1. ในวรรคแรก ให้แก้ไขถ้อยคำจาก“โดยเสียค่าตอบแทนที่เพียงพอ”เป็น “โดยเสียค่าตอบแทนที่ค่านึงถึง  
ระดับเศรษฐกิจของประเทศ”
2. ในวรรคสอง ซึ่งเป็นเรื่องการอุทธรณ์คำสั่งต่อศาล ให้แก้ไขให้เหมือนกับวรรคสุดท้ายของมาตรา 62 ดังนี้  
“ในการนี้ให้ยื่นคำขอเสนอค่าตอบแทนและเงื่อนไขในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรต่ออธิบดี การกำหนดค่าตอบแทนให้  
เป็นไปตามความตกลงระหว่างกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งประสงค์ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรกับผู้ทรงสิทธิบัตรหรือผู้ได้รับอนุญาตให้  
ใช้สิทธิของ ผู้ทรงสิทธิบัตร และให้นำมาตรา 60 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

## 23. การใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐ (compulsory licensing) เพื่อส่งออก

### มาตรา 64 และ 65

ในเรื่องมาตรการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐเพื่อการส่งออก เครื่องช่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เห็นด้วย  
ในหลักการ ที่ประเทศไทยควรปฏิบัติตามปฏิญญาโดฮาฯ (August 30 Decision และ Paragraph 6) ที่ให้มีการใช้สิทธิตาม  
สิทธิโดยรัฐเพื่อการส่งออกเมื่อมีประเทศอื่นประกาศใช้มาตรการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐเพื่อนำเข้า ด้วยเหตุผลที่ประเทศ  
นั้นเกิดภาวะฉุกเฉิน หรือสภาพการณ์เร่งด่วนอย่างที่สุดอื่น ๆ หรือเป็นการใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ที่ไม่ใช่เชิงพาณิชย์

แต่เครื่องช่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ไม่เห็นด้วยกับความในมาตรา 64 และ 65 ด้วยเหตุผลเดียวกับ  
ความคิดเห็นต่อมาตรา 62 และ 63 และเสนอให้แก้ไขให้การประกาศการใช้สิทธิโดยรัฐเพื่อการส่งออกไม่ต้องได้รับความ

---

ความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. .... ที่ประกาศรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2567 ถึง 31 มกราคม 2568 โดย  
เครื่องช่ายนักวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมในเรื่องการเข้าถึงยา

เห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อน ไม่จำกัดเฉพาะยา แต่ควรรวมถึงการประดิษฐ์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัย การป้องกัน และการรักษาโรค และการกำหนดเงื่อนไขในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ข้อจำกัดสิทธิ และค่าตอบแทน จะต้องไม่เป็นการสร้างอุปสรรคหรือทำให้การประกาศใช้มาตรการใช้สิทธิโดยรัฐเกิดความล่าช้า

ทั้งนี้ การแก้ไขถ้อยความในสองมาตรานี้ ให้สอดคล้องกับการแก้ไขในมาตรา 62 และ 63 ในเรื่องต่อไปนี้

1. การใช้สิทธิโดยรัฐเพื่อการส่งออกที่ประกาศโดยกระทรวง ทบวง กรม ไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อน
2. ไม่จำกัดเฉพาะยา แต่รวมถึงการประดิษฐ์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัย การป้องกัน และการรักษาโรค
3. การกำหนดเงื่อนไขในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ข้อจำกัดสิทธิ และค่าตอบแทน จะต้องไม่เป็นการสร้างอุปสรรคหรือทำให้การประกาศใช้มาตรการใช้สิทธิโดยรัฐเกิดความล่าช้า
4. ค่าตอบแทนที่กำหนดจะต้องเพียงพอต่อพฤติกรรมแห่งกรณี โดยพิจารณาจากระดับเศรษฐกิจฐานของประเทศ การพัฒนาของประเทศผู้นำเข้า

## 24. การจงใจปกปิดฯ เกี่ยวกับแหล่งที่มาของทรัพยากรพันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

### มาตรา 69

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ไม่เห็นด้วยกับถ้อยความท้ายวรรคแรกของมาตรา 69 เพราะพิสูจน์ได้ยากว่าผู้ขอรับสิทธิบัตรจงใจปกปิดหรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับแหล่งที่มาของทรัพยากร พันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งควรเป็นรับผิดชอบของผู้ขอรับสิทธิบัตร และเสนอให้ตัดถ้อยความต่อไปนี้ออกจากวรรคแรกของมาตรา 69

“ทั้งนี้ สิทธิบัตรที่ได้ออกไปโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 20 จะต้องเกิดจากกรณีที่ผู้ขอรับสิทธิบัตรจงใจปกปิดหรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับแหล่งที่มาของทรัพยากร พันธุกรรม ทรัพยากรชีวภาพ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น”

## 25. การเพิกถอนสิทธิบัตร

### มาตรา 70

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เสนอให้ใส่เหตุแห่งการเพิกถอนสิทธิบัตรต่อไปนี้ไว้ในมาตรา 70 ด้วย “ผู้ทรงสิทธิบัตรได้อนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยฝ่าฝืนมาตรา 50”

## 26. การขอรับความคุ้มครองการประดิษฐ์ภายใต้สนธิสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตร (PCT)

### มาตรา 77

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีความคิดเห็นว่าการขอผ่อนผันการยื่นคำแปลในวรรคสอง ควรมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน และขอให้แก้ไขถ้อยคำจาก “โดยขอผ่อนผันการยื่นคำแปลได้ภายในระยะเวลาที่อธิบดีประกาศกำหนด” เป็น “โดยขอผ่อนผันการยื่นคำแปลได้ไม่เกินสามเดือน”

## มาตรา 80

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีความคิดเห็นว่าคุณภาพของมาตรา 80 นี้ไม่ชัดเจนในเรื่องระยะเวลาการประกาศโฆษณาครั้งแรก ซึ่งยกเว้นไม่ต้องประกาศโฆษณาภายใน 18 เดือนนับแต่วันขอรับสิทธิบัตรในไทย และให้อำนาจอธิบดีเป็นผู้กำหนด และเห็นว่าไม่ควรให้มีการยกเว้นการประกาศโฆษณาในมาตรานี้

นอกจากนี้ เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ ขอเสนอให้เพิ่มวรรคสองในมาตรานี้ ดังมีถ้อยความต่อไปนี้  
**“ทั้งนี้ ให้เจ้าหน้าที่พนักงานแจ้งข้อมูลเลขที่คำขอรับสิทธิบัตรของคำขอรับสิทธิบัตรที่ได้มีการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักรภายใต้สนธิสัญญาที่ประเทศเป็นภาคีให้สำนักกระทรวงประเทศภายในเจ็ดวันนับแต่วันยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในราชอาณาจักร”**

เพื่อให้มีข้อมูลเลขที่คำขอรับสิทธิบัตรที่ยื่นในประเทศไทยขึ้นอยู่ในระบบการยื่นคำขอระหว่างประเทศ ตามสนธิสัญญาความร่วมมือด้านสิทธิบัตรที่ประเทศไทยเป็นภาคี

## 27. สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

### หมวด 4

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีข้อสังเกตว่า ร่าง พรบ. ฉบับนี้มีการแยกเรื่องสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ออกจากสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ซึ่งกฎหมายปัจจุบันรวมไว้ด้วยกัน

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ มีความคิดเห็นว่าคุณภาพของมาตราต่างๆ ในสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ควรสอดคล้องกับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ และเสนอว่าควรมีมาตราเกี่ยวกับการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐและเอกชนในสิทธิบัตรการออกแบบด้วย เพราะจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ที่เกิดขึ้น บางประเทศประสบปัญหาเรื่องเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ใช้ในการรักษาผู้ป่วยโควิด 19 ที่มีอาการรุนแรง

ในประเทศอิตาลีที่ใช้เครื่องช่วยหายใจรักษาผู้ป่วยโควิด 19 ที่มีจำนวนมาก และวาล์วของเครื่องช่วยหายใจและอะไหล่ขาดแคลน นักประดิษฐ์ในอิตาลีผลิตวาล์วขึ้นมาเพื่อเปลี่ยนวาล์วที่ชำรุด แต่ถูกฟ้องว่าละเมิดสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์และไม่สามารถนำวาล์วที่ผลิตได้เองมาใช้ได้ ซึ่งเป็นเหตุที่เกิดขึ้นในช่วงโรคระบาดโควิด 19 และอุปกรณ์ทางการแพทย์ดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นที่จะใช้ช่วยรักษาชีวิตผู้ป่วย แต่การคุ้มครองสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นอุปสรรคในการผลิตและนำมาใช้ในภาวะวิกฤตหรือฉุกเฉิน ดังนั้น การใช้สิทธิตามสิทธิบัตรจึงควรนำมาใช้กับการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ด้วย

ทั้งนี้ ขอเสนอเรื่องการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรโดยรัฐและเอกชนในสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ควรมีสาระเช่นเดียวกับที่เสนอในสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ที่ไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อน และไม่อนุญาตให้ผู้ทรงสิทธิบัตรอุทธรณ์คำสั่งต่อศาล ยกเว้นให้ยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการสิทธิบัตรในกรณีความตอบทแทนเท่านั้น โดยให้หน่วยงานที่ประกาศใช้ดำเนินการไปก่อนได้โดยไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิ และไม่ต้องรอคำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตร



## 28. มาตราที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ระหว่างประเทศภายใต้ความตกลงกรุงเฮก อนุสิทธิบัตร และเบ็ดเตล็ด

เครือข่ายนักวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมฯ ไม่มีความคิดเห็น

## 29. มาตรการสำหรับสิทธิบัตรยา

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมเสนอให้เพิ่มความต่อไปนี ซึ่งเคยเป็น “ส่วนที่ 7 มาตรการสำหรับสิทธิบัตรยา” ตั้งแต่มาตรา 55 ทวิ ถึงมาตรา 55 ฉ ซึ่งเคยปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมตาม พ.ร.บ. สิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 กลับมาใช้ในร่าง พรบ. ที่รับฟังความคิดเห็น โดยปรับความในรายละเอียดให้สอดคล้องกับมาตราอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากยาที่จดสิทธิบัตรมักมีราคาแพงและประเทศไทยไม่สามารถควบคุมราคา ผู้ป่วยไม่สามารถได้รับการรักษาได้ แม้ว่าประเทศไทยจะมี พรบ. ควบคุมราคาสินค้าและบริการ ภายใต้การกำกับดูแลของกรมการค้าภายใน แต่กฎหมายดังกล่าวไม่สามารถนำมาบังคับใช้ให้มีประสิทธิภาพได้ และทำได้เพียงกำหนดให้มีการแจ้งราคากับบรรจุกฎหมายเท่านั้น ซึ่งไม่ได้มีการตรวจสอบต้นทุนและโครงสร้างราคาว่าเหมาะสมผลและเป็นธรรมหรือไม่

## 30. คณะกรรมการสิทธิบัตร

### มาตรา 130

ในร่าง พรบ.ฯ ที่รับฟังความคิดเห็นไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม แต่เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เสนอให้แก้ไขความในมาตรา 130 เพื่อให้คณะกรรมการสิทธิบัตรมีหน้าที่ที่ต้องกำกับดูแลทั้งในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้ยื่นคำขอ ผู้คัดค้าน ผู้ทรงสิทธิบัตร และผู้บริโภคได้เป็นธรรมมากยิ่งขึ้น โดยให้มีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องมาร่วมพิจารณา และให้มีความโปร่งใสและธรรมาภิบาลในเรื่องที่มาและกระบวนการพิจารณา และให้สอดคล้องกับส่วนที่ 7 มาตรการสำหรับสิทธิบัตรยา ที่เคยถูกยกเลิกและภาคประชาสังคมได้เสนอให้นำกลับมาใช้ไว้ ทั้งนี้ การแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนนี้ ควรสอดคล้องกับมาตราอื่นๆ ในร่าง พรบ. ฉบับแก้ไขฉบับนี้

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมเสนอฯ ให้ใช้ความต่อไปนีแทนความในมาตรา 130

“มาตรา 130 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการสิทธิบัตร” ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงพาณิชย์เป็นประธานกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เกษตรศาสตร์ เภสัชศาสตร์ เภสัชสาธารณสุข สาธารณสุขศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สาธารณสุข และนิติศาสตร์ และการคุ้มครองผู้บริโภค

ให้มีกรรมการสรรหาประกอบด้วยอธิบดีหรือตัวแทนกรมทรัพย์สินทางปัญญา ประธานสภาอุตสาหกรรม ประธานสภาเภสัชกรรม ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ ตัวแทนคณบดีนิติศาสตร์ ตัวแทนสมาคมคุ้มครองผู้บริโภค ตัวแทนเครือข่ายผู้ป่วย โดยให้คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชนและภาคประชาสังคมจำนวนไม่เกินยี่สิบสี่คน เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้แต่งตั้งไม่เกินสิบสองคน โดยต้องมีภาคประชาสังคมไม่เกินหนึ่งในสามของจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

ทั้งนี้ก่อนเสนอชื่อคณะกรรมการต่อคณะรัฐมนตรี ให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาประกาศรายชื่อต่อสาธารณชน เพื่อเปิดให้มีการเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาแต่งตั้งภายใน 30 วัน

คณะกรรมการจะแต่งตั้งบุคคลใดเป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการก็ได้”

### มาตรา 131

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมฯ เสนอให้เพิ่มคุณสมบัติของกรรมการผู้ทรงวุฒิในมาตรานี้ ดังนี้  
“กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทย
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์
- (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- (4) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (5) ไม่ติดยาเสพติดให้โทษ
- (6) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(7) ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(8) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก ให้ออก หรือเลิกจ้างจากหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานของเอกชนเพราะทุจริตต่อหน้าที่ ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(9) เป็นหรือเคยเป็นกรรมการบริหาร กรรมการ กรรมการอิสระ หรือผู้ถือหุ้น อันเกี่ยวพันกับบริษัท หรืออุตสาหกรรมทางหนึ่งทางใดที่ได้มีการยื่นขอรับสิทธิบัตรไว้ต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา อันเป็นไปในทางผลประโยชน์ทับซ้อนในการพิจารณาตามมาตรา 135 เว้นแต่บุคคลเช่นว่านั้นจะพ้นจากความเกี่ยวพันมาแล้วเกินกว่าห้าปี”

### มาตรา 133

ในร่าง พรบ.ฯ ที่รับฟังความคิดเห็นไม่มีการแก้ไขเพิ่ม แต่เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องคณะกรรมการสิทธิบัตร เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมจึงเสนอให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 133 การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่า กึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก

กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

---

ความคิดเห็นต่อร่างพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. .... ที่ประกาศรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2567 ถึง 31 มกราคม 2568 โดยเครือข่ายนักวิชาการและองค์กรภาคประชาสังคมในเรื่องการเข้าถ้อย

ในการประชุมแต่ละระเบียบวาระ ต้องมีการประกาศการมีส่วนร่วมได้เสียของกรรมการเป็นลายลักษณ์อักษร”

#### มาตรา 134

ในร่าง พรบ.ฯ ที่รับฟังความคิดเห็นไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม แต่เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่อง คณะกรรมการสิทธิบัตร เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมจึงเสนอให้ใช้ความต่อไปนี้เป็น

“มาตรา 134 การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่า กึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก

กรรมการคนหนึ่งให้มียกเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ในการประชุมแต่ละระเบียบวาระ ต้องมีการประกาศการมีส่วนร่วมได้เสียของกรรมการเป็นลายลักษณ์อักษร คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- (๑) ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ตามพระราชบัญญัตินี้
- (๒) วินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของอธิบดีเกี่ยวกับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรตามมาตรา ๗๒
- (๓) ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้
- (๔) พิจารณาเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตรตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย”

### 31. บทกำหนดโทษ

#### มาตรา 151

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมเสนอฯ ไม่เห็นด้วยกับโทษจำคุกสำหรับการละเมิดสิทธิบัตร แม้ว่าจะเป็นในกรณีที่มีผลกระทบในระดับที่มีนัยสำคัญทางการค้า การลงทุน หรือการวิจัยและพัฒนาของประเทศ เพราะเป็นมาตรการที่เข้มงวดเกินกว่าความตกลงทริพส์ และการละเมิดสิทธิบัตรเป็นการพิพาทในคดีความทางแพ่ง

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมเสนอฯ จึงเสนอให้ตัดความในวรรคสองของมาตรานี้ออกทั้งหมด ให้เหลือเพียงถ้อยความต่อไปนี้

“มาตรา 151 บุคคลใดกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 43 หรือมาตรา 102 โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ทรงสิทธิบัตร ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสี่แสนบาท”

### 32. อัตราค่าธรรมเนียม

เครือข่ายนักวิชาการและภาคประชาสังคมเสนอฯ ไม่ได้คัดค้านการปรับอัตราค่าธรรมเนียมต่างๆ แต่มีข้อสังเกตและตั้งคำถามเกี่ยวกับอัตราค่าธรรมเนียมอ้างอิงจากข้อมูลใด